durų ir langų angos, jų glefai mūryti arba iš paprastų plytų, arba iš tašyto akmens. Nerasta ir glazūruotų čerpių. Stogai turėjo būti paprastų čerpių. Šalia lovelio formos naudotos plokščios čerpės vienu profiliuotu — smailėjančiu galu. Jos gana stambios — iki 43 cm ilgio ir 18 cm pločio.

Ištirtoje pilies teritorijos dalyje nerasta sluoksnių, ankstyvesnių, negu mūrinės pilies statybos ir egzistavimo laikotarpis. Išlikusių šiaurinio korpuso mūrų kol kas tiksliau datuoti negalima. Tam trūksta konkrečių faktų. Tik gana plonos šios korpuso sienos rodytų, kad jos statybos, greičiausiai, XIV a. pirmojoje pusėje.

II. PILKAPIAI IR KAPINYNAI

EGLIŠKIŲ, KRETINGOS RAJ., PILKAPIŲ TYRINĖJIMAI 1969 METAIS

ELENA DANILAITĖ

1969 m. liepos mėn. buvo vėl tyrinėjami Egliškių pilkapiai, kasinėti vokiečių archeologų dar XIX a. pabaigoje. Pilkapiai yra Egliškių kaime, šalia Kretingos, apie 1,5 km į pietryčius nuo kelio Kretinga—Klaipėda. Pilkapynas įrengtas kalvos iškyšulyje, prie Danės slėnio, dešinėje Danės intako Šaltupio pusėje.

Archeologinėje literatūroje minimos dvi Egliškių pilkapių grupės, iš kurių vieną pilkapį, esantį kairėje Šaltupio kranto aukštumos smailiame iškyšulyje, 1895 m. tyrinėjo vokiečių archeologas A. Gioce (Götze). Antros grupės, kurią sudarė du dideli pilkapiai, tiksli vieta nežinoma. Vieną iš jų tyrinėjo A. Becenbergeris (Bezzenberger).

Iš pilkapyno buvo išlikę dalis A. Giocės tyrinėto pilkapio, pusė pilkapio dešinėje Šaltupio pusėje kalvos pašlaitėje ir vienas didžiulis pilkapis kalvos viršuje. Atrodo, dalis pilkapių galėjo būti sunaikinti šalia esančio ir besiplečiančio pilkapių link smėlio-žvyro karjero. Dalis pilkapių yra smėlio-žvyro karjero teritorijoje, dalis — kolūkio „Tarybinė šalis" žemėje. Norint išgelbėti išlikusius pilkapius, nutarta juos tyrinėti.

1969 m. liepos 4 — rugpiūčio 2 dienomis Lietuvos TSR MA Istorijos institutas kasinėjo pilkapyno dalį, esančią kalvos pakraštyje tarp karjero krašto ir kalvos šlaito. Žemės paviršius smarkiai deformuotas, sampilai susilyginę, jokių pilkapių pėdsakų nustatyti negalima.

Kasinėjimų metu atidengtas vienas ligi šiol nežinomas — žemės paviršiuje nepastebimas — pilkapis. Jis buvo apie 10 metrų nuo karjero krašto ir smarkiai apnaikintas. Iš kitos pusės jis lietėsi su didžiuoju pilkapiu, šone — su taip pat iki šiol nežinomu pilkapiu. Sampilas buvo sulygintas su aplinkine žeme, paviršius tiesiog nuskustas buldozeriu.

Pilkapio sampilas iš aplinkinės žemės neišsiskyrė, neaiškios buvo ir pilkapio ribos. Todėl kasinėta horizontalia plokštuma, nepaliekant kontrolinių juostų.

Atidengtas pilkapis buvo 13—14 m skersmens, aukštis — neaiškus. Jo įdomi akmenų konstrukcija. Pilkapio centrą sudarė plotas, apsuptas taisyklingu rato formos apie 4 m skersmens akmenų vainiku, krautu iš maždaug vienodo, 30—45 cm, skersmens akmenų. Jie sudėti vienas šalia kito viena eile. Šio vainiko viduje beveik visas plotas pasidengęs degėsių sluoksniu, kuris vietomis buvo 3—5 cm storio. Ant jo — trys sudegintų mirusiųjų kapai.

Centrinis kapas įrengtas tiesiog ant degėsių sluoksnio taip, kad kapo kraštas — anga buvo pačiame ploto centre, o visas krovinys — pietvakarinėje rato pusėje. Kapas Nr. 1 buvo taisyklingos apvalios šulinio formos 1,2 m skersmens ir 0,7 m aukščio akmenų rentinyje. Jis krautas ant pilkapio pagrindo viename lygyje su jį supančiu akmenų vainiku, iš gražių, rinktinių stambių akmenų. Rytinė ir pietinė sienelės krautos iš 30—20 cm skersmens pailgų, akmenų, sustatytų stačiai viena eile rytinėje pusėje ir dviem eilėmis pietinėje pusėje. Vakarinė rentinio dalis sukrauta iš įvairios formos daugiau ar mažiau plokščių akmenų, dedant juos dviem eilėmis, 3—4 aukštais. Tarpai tarp jų užpildyti mažesniais akmenukais. Šiaurinėje rentinio pusėje buvo 30 cm tarpas — anga. Rentinio dugnas išgrįstas dideliais plokščiais akmenimis. Šio statinio viduje įvairiame aukštyje buvo nedidelės sudegusių žmonių kaulų krūvelės. Padarius

pagrindo skersinį piūvį, paaiškėjo, kad po dugno akmenimis ir degėsių sluoksneliu ėjo 10 cm storio smėlio sluoksnelis su pavieniais degintų kaulų gabaliukais, o po juo — apvali 40 cm skersmens ir 8 cm gylio duobutė, pripilta labai tamsių degėsių ir baltų sudeginto žmogaus kaulų trupinių.

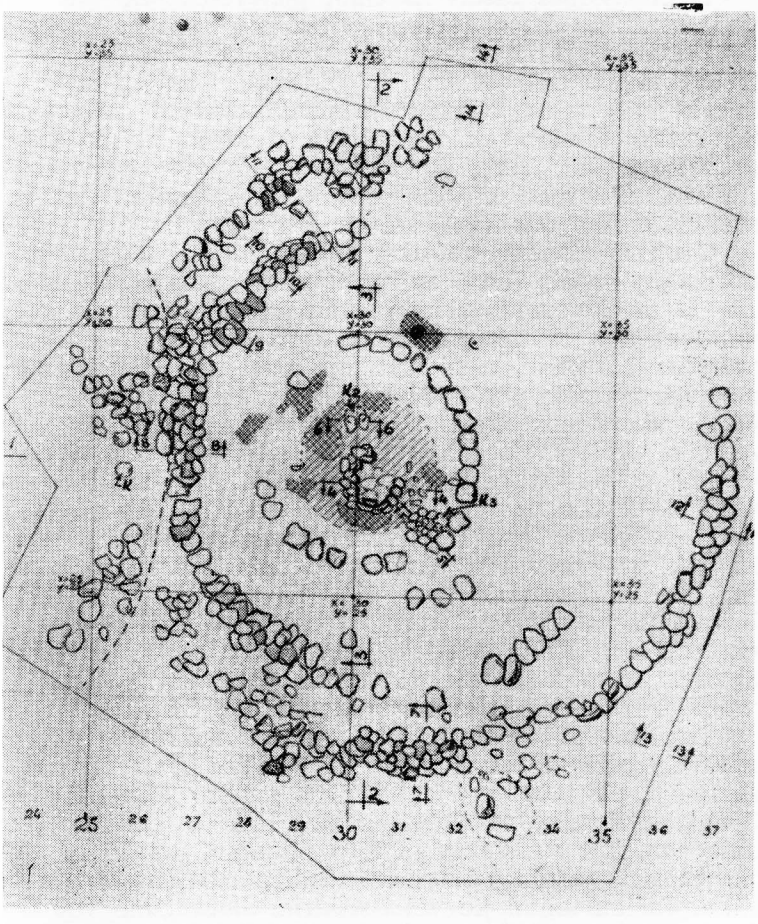

2 pav. Žalvario amžiaus pabaigos pilkapio akmenų vainikų planas (Egliškės, Kretingos raj.).

Antras sudeginto mirusiojo kapas rastas vainiko juosiamo ploto šiaurinėje dalyje. Čia centrinio kapo rentinio viršutinių akmenų lygyje ant supiltos žemės gulėjo du 26×20×15 cm ir 33×24×12 cm dydžio akmenys, tarp kurių supilti švarūs iš degėsių išrinkti sudeginto žmogaus kaulų gabaliukai.

Trečias kapas rastas 22 cm į pietryčius taip pat beveik centrinio kapo rentinio viršutinių akmenų lygyje. Čia buvo taisyklingas akmenų krovinys iš trylikos 15—25 cm skersmens akmenų. Iš didesnių akmenų sudėtas taisyklingas ratas, o viduryje penki mažesni akmenys. Šiaurrytiniame šio rato pakraštyje supilti sudeginto žmogaus kauliukai. Tarp jų buvo primityvios keramikos fragmentų. Atrodo, kad čia galėjo stovėti molinė urna su sudeginto žmogaus kauliukais ir laužo liekanomis.

Centrinį akmenų vainiką su rentiniu ir 3 sudegintų mirusiųjų kapais juosė antras 9 m skersmens ir trečias 12—13 m skersmens akmenų vainikai. Antrasis akmenų vainikas nuo centrinio vainiko buvo nutolęs 1,3—1,4 m vakarinėje pusėje, o pietrytinėje pusėje — 2,5 m. Šiaurinėje ir rytinėje pusėje jis neišliko. Vainiką sudaro 30—45 cm skersmens akmenys, sudėti vienas šalia kito viena eile. Ant stambesnių apatinės eilės akmenų viršuje uždėta antra smulkesnių akmenų eilė. Kai kur sudėtos netgi 4—5 akmenų eilės viena virš kitos. Todėl akmenų vainikas vietomis sudaro tarsi sienelę, pasvirusią centro link, nes viršutiniai akmenys dedami vis arčiau centro. Ties šios sienelės galu pilkapio vakariniame krašte buvo nemaža akmenų, kuriuos atidengus paaiškėjo, kad čia susiliečia kelių pilkapių vainikai. Čia toliau tęsiasi antrasis, prasideda trečiasis tiriamojo pilkapio akmenų vainikai ir liečiasi kito pilkapio akmenų vainikas.

Trečiasis pilkapio akmenų vainikas sukrautas iš panašaus dydžio akmenų viena eile, bet keliais aukštais. Pietinėje pilkapio pusėje vainikas sudaro taip pat 4—5 aukštų sienelę, pasvirusią centro link. Vakarinėje pusėje, ten, kur susisiekia su kitu pilkapiu, apie 5 m tarpu trečiasis vainikas išnyksta, susiliedamas su antru vainiku. Tačiau toliau jie vėl išsiskiria. Šiaurrytinė vainiko pusė suardyta. Visi trys akmenų vainikai buvo sukrauti ant buvusio žemės paviršiaus. Įdomu, kad pietinėje ir

pietrytinėje pusėje antras ir trečias vainikas buvo žemiau už centrą.

Vakarinėje pilkapio pusėje už III vainiko ribų išryškėjo akmenų kroviniai, kuriuos iš pradžių buvo neaišku, kam skirti. Vėliau paaiškėjo, kad jie priklauso kitam, taip pat nežinomam, pilkapiui, kuris, atrodo, turėjo būti supiltas kiek anksčiau už kasinėtąjį.

Radinių pilkapyje negausu. Keletas jų — žalvarinės įvijos fragmentai ir gabalėlis neapdirbto gintaro — rasta tarp I ir II vainikų jų pagrindo lygyje.

Kapo įrengimas, akmenų vainikų konstrukcija panaši į anksčiau A. Giocės tyrinėto pilkapio kairiajame Šaltupio krante. Pagal kapo įrengimą, akmenų vainikų konstrukciją ir radinius pilkapis datuojamas žalvario amžiaus pabaiga ir ankstyvojo geležies amžiaus pradžia.

RAMONIŠKIŲ KAPINYNO, ŠAKIŲ RAJ., TYRINĖJIMAI 1969 METAIS

JUOZAS ANTANAVIČIUS

1962 m. Nemuno šlaito kalvoje, esančioje dešinėje pusėje vieškelio, einančio iš Sudargo per Ramoniškių kaimą į Krasnoznamenską, 4 km nuo Sudargo, pradėtas kasti žvyras. Žvyras iš čia buvo kasamas stambiu mastu. Darbų metu buvo aptinkama žmonių kaulų, žalvarinių segių, Romos monetų, ietigalių. Statybinės organizacijos nebuvo suinteresuotos ką nors informuoti apie aptinkamus dirbinius, todėl jų tik maža dalis pateko į Kauno Valstybinį istorijos muziejų, o kiti žuvo.

1969 m. liepos 4—19 dienomis Kauno Valstybinio istorijos muziejaus archeologinė ekspedicija tyrinėjo Ramoniškių kapinyno likučius. Iki 1969 m. archeologinių tyrinėjimų jau buvo iškastas beveik visas čia esamas žvyras, tuo pačiu sunaikintas ir įdomus archeologinis paminklas.

Kasinėta kalvos pietvakarinė dalis, kur jau buvo 65×74 m^2 dydžio atodanga, nustūmus 40—100 cm storio paviršiaus sluoksnį. Atodangos paviršiuje matėsi ovalo, apskritimo formos tamsios žemės dėmės. Čia buvo